

Stoltenberg-utvalget
v/Kjetil Sletteng Ulvik

Utdanningsforbundets innspill til Stoltenbergutvalget

Utdanningsforbundet takker for at vi fikk delta i utvalgets innspillseminar 7. desember. Der kom det fram flere nyanser i problemstillingene utvalget skal beskjeftige seg med.

Vi merket oss at utvalget ønsker en åpen prosess med muligheter for å spille inn flere ganger i prosessen fram til ferdigstilling av utvalgets utredning i februar 2019. Utdanningsforbundet vil gjerne kommentere fram til ferdigstilling av utredningen, og vi vil gjerne invitere utvalget til å møte tillitsvalgte og ansatte i Utdanningsforbundet for faglig diskusjon. Dette vil vi komme tilbake til. Primært hadde vi ønsket en referansegruppe.

Vedlagt dette brevet er Ann Mari Milo Lorentzens manus for det muntlige innlegget hun holdt i innspillsmøtet. I tillegg tillater Utdanningsforbundet seg å gi ytterligere kommentarer med hensyn til utvalgets oppdrag og hvilke perspektiver vi mener det er viktig å bringe inn i arbeidet.

Mandatet

Utdanningsforbundet er kritisk til mandatet for utvalget. Særlig er vi opptatt av at man er orientert mot prestasjoner og resultater, heller enn skolens brede dannelses- og utdanningsoppdrag overfor *alle* elever. Skolen har og skal ha høye ambisjoner for elevene, og vi mener at en utredning med oppmerksomheten rettet mot alle, uansett kjønn, en god opplæring, hvordan hindre frafall og dermed sikre fagbrev eller studiekompetanse, ville ha vært mer i tråd med de behov samfunnet vårt har. Det er bekymringsfullt at mange faller fra i løpet av videregående skole, og noen av dem finner vi igjen i negative statistikker; i trykkesystemet, uten fullført yrkesutdanning eller annen utdanning, uten fast arbeid, ofte syke. Dette er et samfunnsproblem.

Når regjeringen på grunnlag av skoleprestasjoner i noen få fag har valgt å slå alarm, mener vi det er flere grunner til å være skeptisk:

- a) skoleprestasjoner er mer enn tallfestede resultater i noen få fag, det er å redusere skolens oppdrag radikalt

- b) med grunnlag i forskningsoppsummeringer¹ mener vi at det er grunnlag for å si at de kjønnsforskjeller som fins i karakterer er betraktelig mindre enn oppdraget skulle tilsi
- c) og kjønnsroller handler om mer enn skole – samfunnets holdninger påvirker barn og unges syn på seg selv og egne muligheter, de lever på mange måter opp til stereotypiene som gjenfinnes i alt fra utdanningssystemet til mediernes og markedets karikerte bilde av hva jenter og gutter er, kan være, mener, tenker og ønsker

Sagt dette; mener vi likevel at det er grunnlag for å gjøre utdanningssystemet mer inkluderende for det mangfoldet vi har av barn og unge, slik at de kan oppleve mestring, at det er relevant å gå der og at de opplever trivsel. Men vi tror ikke veien går gjennom ensidig fokus på kjønn, for gutter og jenter er mer enn bare det. Den kunnskapsgjennomgangen NOVA har gjort både i 2008 og igjen i 2014 viser et mer nyansert bilde på hva som kan påvirke skoleprestasjonene. Tilsvarende finner vi igjen i *Forskjeller i klassen Nye perspektiver på kjønn, klasse og etnisitet i skolen*, hvor professor Harriet Bjerrum Nielsen er redaktør, m.fl.

Vi bemerket det i seminaret og vi gjør det for ordens skyld igjen; Det er særlig én formulering i mandatet som er svært uheldig og tilsynelatende stigmatiserende:

- Utrede hvorvidt kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner gir ulike utslag i forskjellige **befolkningsgrupper, herunder for eksempel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning** og elever med minoritetsbakgrunn.

Vi har vanskeligheter med å forstå at elever med enkeltvedtak om spesialundervisning tilhører en bestemt befolkningsgruppe. Vi merket oss at utvalgsleder også var oppmerksom på denne formuleringen.

Grep for å redusere forskjeller i utdanningssystemet:

- Utdanningsforbundet mener det er viktig å sette inn tiltak som hjelper *alle* de svake elevene. Vi tror at større lærertetthet er en vei å gå.
- Vi er overbevist om at det er viktig å ha en bred tilnærming til kunnskaper og kompetanse. Praktisk-estetiske fag og -arbeidsmetoder må få en mer framtrædende plass i skolen.
- Kvalitetssikring av spesialundervisningen
- Fagfornyelsesarbeidet for hele grunnopplæringen pågår nå. utfordringer med hensyn til kjønn, stereotypier og mestring bør også inngå i dette arbeidet.

Samfunnstendenser

Skolen speiler samfunnet. Det handler om å være flink i fag, som gir prestisje og muligheter for å komme inn på skolen man ønsker. Samtidig skal de unge være pene, veltrente og sosialt vel inkludert i attraktive miljøer. Det er krevende for alle å tilhøre «generasjon prestasjon». Kjønnsstereotypiene florerer i alt fra leketøy og eventyrbøker via sportsutstyr til klær.

¹ Rapport 4/08 NOVA *Er det skolens skyld? En kunnskapsoversikt om skolens bidrag til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner* og Rapport 5/2014 *Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner En kunnskapsoppsummering*

Mediene og handelsstanden er sterke aktører. Skolen og barnehagen bør være motmakt. Det er krevende for vi er alle, også lærere og foreldre, influert av disse sterke trendene.

Kunnskapssyn - trivsel og mestring

Utdanningsforbundet ønsker å understreke betydningen av at skolen skal oppleves meningsfull for elevene *her og nå*, og bidra til at elevene får et solid grunnlag til å møte et stadig mer kompetansekrevenende og spesialisert arbeidsliv og kunne delta i videre utdanning. Skolen skal gi elevene gode vilkår slik at de kan takle utfordringer i eget liv. Mange av dagens elever skal velge yrker som ennå ikke eksisterer. De vil ta i bruk teknologi som ennå ikke er oppfunnet. En viktig rolle for skolen er derfor å bidra til at både enkeltmennesket og samfunnet har en beredskap for en framtid vi ikke kjenner.

Vi har en videregående skole der elevene i all hovedsak trives, det er en kvalitet som er viktig å ha med seg inn i arbeidet. Elevene opplever gjennomgående at de har gode sosiale relasjoner og at de har lærere som respekterer og bryr seg om dem, noe som også understøttes av Ungdataundersøkelsen 2017. Samme undersøkelse viser også at det er utfordringer knyttet til prestasjonspress. Undersøkelsen understøtter lærernes erfaringer på dette området, og det pekes på som et tiltagende problem. Trygghet, trivsel, mestring og sosial tilhørighet er viktig for å lykkes. En større grad av tverrfaglig kompetanse i skolen, «et lag rundt eleven», kan bidra positivt til at flere barn og unge lykkes i grunnopplæringen.

Spesialundervisning

Statistikk viser at det er flere gutter enn jenter som får spesialundervisning. Kvalifiserte lærere er en forutsetning for god spesialundervisning og det må derfor stilles krav til kompetanse hos dem som står for undervisningen. Det er sterkt beklagelig at det i dag er for mange ukvalifiserte som er ansvarlig for spesialundervisningen.

Alle barn og unge har rett til tilpasset opplæring. Det gjelder også elever med vedtak om spesialundervisning. Oppfyllelsen av denne retten skal gi alle anledning til å få brukt sine evner og utnyttet sitt fulle læringspotensiale.

Kjønn og utdanningsvalg

Det er store kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder søkning til studieprogram i videregående skole og også til videre studier. Halvparten av ungdommene velger yrkesfaglige utdanningsprogram som gir en fagkompetanse hvor man går rett ut i arbeidslivet, mens ca. halvparten velger videre studier. Frafallet er størst i de yrkesfaglige studieretningene, ca. 40%. Noen flere gutter enn jenter faller fra, men uansett er tallene høye: 44% av guttene på yrkesfaglige studieretninger og 36% av jentene. Dette frafallet har samfunnet behov for å redusere.

Vi er også opptatt av at utvalget inkluderer forskning knyttet til kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet. Kjønnsforskjellene i utdanning og arbeidsliv er langt på vei globale, og det er viktig at vi kan identifisere hvilke faktorer som ligger til skolens mulighetsrom, og hvilke som må adresseres andre deler av samfunnet.

Utdanningsforbundet mener at utvalget må vektlegge nasjonal og internasjonal forskning på feltet, og at problematikken bør vies stor oppmerksomhet i innledende fase.

Rådgivning

Utdanningsforbundet er opptatt av at skolen skal oppleves meningsfylt for den enkelte. Det er derfor viktig at elevene opplever at de velger fag og fagfordypning, studieretning og yrkesvalg, som gir dem opplevelsen av å mestre her og nå og gir dem framtidshåp. I Skjeie-utvalgets utredning *NOU 2012:15 Politikk for likestilling* ble det vist til at ungdommer i Norge foretar utdannings- og yrkesvalg som bidrar til å sementere kjønnsstereotyper i samfunnet. Forskning om rådgivningstjenesten i skolen viser dessuten at rådgiverne i liten grad eller ikke i det hele tatt utfordrer elevene når det gjelder kjønnsroller og utdanningsvalg. Samtidig er det slik at jenter som har høyt utdannede foreldre i større grad velger utradisjonelt, men det er også slik at de som velger utradisjonelt har høyere sannsynlighet for ikke å gjennomføre utdanningen eller gi opp yrkesvalget. Trivsel i studier og jobb er viktig for å lykkes. Det betyr at også arbeidsmarkedet må vurdere sitt syn hva menn og kvinner kan gjøre og bli dyktige i.

Forskning

Utdanningsforbundet mener utvalget må ha en bred innfallsvinkel i sitt arbeid, mye bredere enn det rent kompetanseorienterte mandatet tilsier. Lesekompetanse og spesialundervisningstilbud kan skjermes for de grunnleggende behov guttelever har, og kan være symptomer på at guttene ikke trives på skolen. Samtidig er det viktig igjen å understreke at det ikke er tilstrekkelig å se på kjønn, men å se på hvilke behov de svake elevene har *uavhengig av kjønn*.

Utdanningsforbundet drifter en forskningsportal hvor det formidles forskning med relevans for lærere og andre ansatte i skole og barnehage. I flere artikler drøftes gutters og jenters muligheter i skolen. Vi anbefaler gjerne denne portalen overfor utvalget.

I innspillmøtet viste vi til historiske tall for skoleresultater hundreår tilbake i tid. Disse hadde vi fra Voyer & Voyer, som har gjennomført en internasjonal undersøkelse, hvor også Norge var med. Lenke til artikkelen ligger i litteraturlisten under.

Litteraturliste:

Bakken, Anders (2017) *Ungdata 2017*, NOVA-rapport 10/17

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Ungdata-2017> (lastet opp 13.12.17)

Bakken, Borg, Hegna og Backe-Hansen, (2008) *Er det skolens skyld? En kunnskapsoversikt om skolens bidrag til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner*, NOVA Rapport nr 4/08

Backe-Hansen, Walhovd og Huang, (2014) *Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner En kunnskapsoppsummering*, NOVA Rapport nr 5/14

Bjerrum Nielsen, red (2014) *Forskjeller i klassen Nye perspektiver på kjønn, klasse og etnisitet i skolen*, Universitetsforlaget

Mordal, Buland, Holth Mathiesen (2015) *Rådgiverrollen – mellom tidstyv og grunnleggende ferdigheter*. Rapport SINTEF A26556

PIAAC – *Survey of adult skills first results*, OECD

<http://www.oecd.org/skills/piaac/Country%20note%20-%20Norway.pdf> (lastet opp 13.12.17)

Utdanningsforbundets forskningsportal

<http://utdanningsforskning.no/sok/?searchQuery=kj%C3%B8nnsforskjeller+i+skolen> (lastet opp 13.12.17)

Inger Vagle & Ellen Møller (2015) *Kjønn på dagsorden gjennom to-tre og firepartssamarbeid i det yrkesfaglige feltet. – Et aksjonsforskningsarbeid for mer mangfoldige arbeidsplasser og friere yrkesvalg innen elektro- og bilfag*, Phd-afhandling, Roskilde universitet

Voyer, & Voyer (2014) *Gender Differences in Scholastic Achievement: A Meta-Analysis*, Psychological Bulletin 2014, Vol.140, No 4, s.1174-1204,

<http://www.apa.org/pubs/journals/releases/bul-a0036620.pdf>, (lastet opp 8. 12.17)

Utdanningsforbundet ønsker Stoltenberg-utvalget lykke til med det viktige arbeidet.

Med vennlig hilsen

Ruth-Line Meyer Walle-Hansen
seksjonsleder

Anne Kathrine Blyverket
Seniorrådgiver

Vedlegg:

